

Щодо ролі та значення банківської системи як інструменту забезпечення воєнно-економічної безпеки України

Олег Семененко * ^{1 A}; Марина Абрамова ^{2 A}; Сергій Митченко ^{3 B};
Сергій Баранов ^{4 B}; Анна Козорог ^{5 C}; Павло Бойко ^{6 A}

^A Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^B Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ, Україна

^C Кафедра військової підготовки Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

Received: October 9, 2021 | Revised: October 20, 2021 | Accepted: October 30, 2021

DOI: 10.33445/sds.2021.11.5.18

Анотація

Сьогодні боротьба з ризиками є важливим завданням усієї банківської системи, а забезпечення банківської безпеки стає основою функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки держави, а свою чергу через неї воєнно-економічної безпеки в цілому. Авторами в статті наведено погляди щодо ролі банківської системи України, як важливого суб'єкта у трансакційній фінансовій видатково-дохідній системі розподілення кошторисної частини бюджету, загрози її ґрунтового впливу на мікроекономічні та макроекономічні процеси, воєнно-економічний потенціал держави та рівень воєнно-економічної безпеки у світі. Автори також запропонували ієрархічну видаткову структуру розрахунково-касового обслуговування Збройних Сил України та розкрили її зв'язок з показниками воєнно-економічної безпеки держави. У статті наведені результати аналізу динаміку середньорічних темпів девальваційних (ревальваційних) темпів курсової диференціації гривні з екстраполяцією на два майбутні періоди відносно двох провідних світових валют: долара та євро. Зроблена спроба розкриття сучасних ризиків уповільнення розвитку економіки України та зміни рівня її воєнно-економічної безпеки. На основі аналізу роботи банківської системи України визначені основні можливості удосконалення бюджетного трансакційного платіжно-касового процесу та прогнозовані результати такого удосконалення. Подальшим напрямом досліджень є проведення фінансово-економічних розрахунків щодо надійного функціонування надійності Єдиного Казначейського Державного банку, як закритої системи платіжно-розрахункового обслуговування, його впливу на внутрішній рівноважний економічний стан держави.

Ключові слова: банк, безпека, економіка, розвиток, індекси, індикатори.

Постановка проблеми

У період 2014-2019 років банківська система України зазнала значних змін, які характеризуються розпадом та банкрутством значної кількості банків, нестабільністю національної валюти, зміною державних правил щодо їх функціонування, нестабільністю зовнішньо та внутрішньо політичної обстановки, а також наслідками

збройного конфлікту на території України [1-9]. Існуючий процес військового протистояння з Російською федерацією змушує національну економіку функціонувати в умовах певної напруженості та військового навантаження. У період 2020-2021 років банківська система України набула певної стабільності свого функціонування та розвитку, що позитивно

¹ * **Corresponding author:** доктор військових наук, професор, начальник відділу, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

² кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7644-9988

³ ад'юнкт, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-3711-2033

⁴ слухач, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3306-943X

⁵ молодший науковий співробітник, e-mail: aosemenenko@ukr.net

⁶ слухач, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2682-7562

позначилося й на стані національної валюти, банківська система набула сталості щодо підтримання безперебійного функціонування національної економіки країни, обслуговуючи готівкові та безготівкові грошові розрахунки, здійснюючи зберігання коштів юридичних і фізичних осіб, їхнє забезпечення кредитними ресурсами та багато інших видів операцій.

Але для банківської діяльності все ж таки

залишається високий ступінь ризиків пов'язаних із загрозами втрати грошей та банкрутства. Тому боротьба з ризиками є важливим завданням усієї банківської системи, а забезпечення банківської безпеки стає "наріжним каменем" механізму забезпечення фінансової безпеки держави, а свою чергу через неї економічної та воєнної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Існуючі проблеми у банківській системі в сучасних умовах загострюються внаслідок інноваційного розвитку країни [7-10]. Новітні технології набувають швидких темпів, що докорінно впливає на роль та значення банків у сучасній системі взаєморозрахунків не тільки на рівні окремих фізичних осіб, юридичних установ, а й на рівні країни в цілому, а також на міжнародному рівні міждержавних взаєморозрахунків [7, 12].

Банківська система відіграє важливу роль у формуванні економічних відносин між суб'єктами грошового ринку. Це обумовлюється тим, що саме банки є одним із найважливіших елементів структури економіки щодо організації руху фінансових потоків. Вони складають основу кредитної системи країни, концентрують основну частину її ресурсів. Банківська система – це та галузь діяльності, де найбільш динамічно й активно знаходять відображення всі позитивні і негативні явища, що відбуваються в економіці [1-13]. Банківська система має своє особливе призначення, свої специфічні риси і функції. Виникає вона не внаслідок механічного поєднання окремих банків у випадкову сукупність, а будується на заздалегідь виробленій концепції, у межах якої відводиться певне місце кожному виду банків і кожному окремому банку.

Воєнно-економічна безпека – це стан держави, що віддзеркалює її здатність захищати свої життєво важливі інтереси в оборонній та економічній сферах від різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз.

Забезпечення її повноцінного функціонування є життєво важливим для оборонного розвитку держави.

Розвиток Збройних Сил (ЗС) України не можливий без повномірного, захищеного та швидкого надходження виділених фінансових ресурсів до виконавців. Щоб забезпечити чітке функціонування даної системи необхідне точне розуміння проблеми незамінності, на даному етапі розвитку, банківської системи України (далі БСУ), як одного з членів бюджетного процесу. Національний Банк України (далі НБУ) є не тільки посередником трансакційних видатково-дохідно-кредитних процесів, а й виконує функції важеля стабілізації економічного розвитку держави, гарантом курсової стабільності національної валюти, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень, публікацій та ряду документів показує, що питанням забезпечення стійкості економічної, фінансової, воєнної безпеки та стабільності грошової одиниці приділяється значна увага з боку керівництва держави, ЗС України та НБУ. Перехід від поняття Державної всезабезпеченості Збройних Сил, яке існувало за Радянського Союзу, до сучасних державно-комерційних умов здійснення фінансових трансакцій потребує проведення детальних досліджень щодо ряду законодавчо не врегульованих питань відносно надходження фінансового забезпечення ЗС України та окремих формувань.

Постановка завдання

Недосконалість здійснення грошово-кредитної політики НБУ, наслідки Світової фінансової кризи, призводять до інфляційних та девальваційних процесів, а в свою чергу до проблеми неможливості виконання фінансових оборонних зобов'язань, створення заборгованості, виникнення потреби у призначенні додаткових кошторисних асигнувань та негативного впливу на воєнно-економічний потенціал, та як наслідок, воєнно-економічну безпеку держави. Використання у БСУ не тільки державних структур, а й комерційних інституцій породжує ряд фізично-та законодавчо- не закріплених проблем безперерйного подальшого функціонування

системи при переході держави на військовий час, виникає загроза зниження обороноздатності держави при неможливості швидкого фінансування військових формувань.

Вище наведені, первинні, загрози воєнно-економічної безпеки України, та, як наслідок, вторинні проблеми, їх джерела та можливі причини виникнення зумовлюють актуальність проблематики, що розглядається у статті. Тому Мета статті полягає у визначенні ролі банківської системи України у бюджетному фінансовому процесі, виділенні її переваг та проблемних аспектів впливу на воєнно-економічну безпеку держави.

Виклад основного матеріалу

Забезпечення воєнної-економічної безпеки держави є найважливішим напрямком діяльності держави, що забезпечується сукупністю наявних у розпорядженні сил, засобів та ресурсів. При цьому фінансове забезпечення воєнної безпеки держави передбачає реальний рух грошових засобів, з початку – у процесі формування відповідних грошових фондів (першочергово дохідної частини), та – у процесі фінансування витрат на оборону (при централізованих закупівлях озброєння та воєнної техніки, при надходженні грошей до споживача), а також при фактичному використанні грошових засобів. У свою чергу, рух грошових засобів, тобто саме фінансове забезпечення воєнної-економічної безпеки держави, буде значно ускладнене, а в деяких випадках й неможливе, якщо у процесі не будуть брати участь банківські структури – спеціалізовані трансакційні фінансові інститути.

Збройні Сили (ЗС) України та підприємства оборонно-промислового комплексу ОПК для свого повноцінного функціонування потребують використання банківської

системи. Актуальною є потреба ЗС України у озброєнні, військовій техніці, послугах ОПК та цивільної оборони, тому для їх забезпечення, окрім наявності виділених фінансових асигнувань існує необхідність швидкого їх перенаправлення до отримувача. Тому, військові формування та управління силових структур, що відповідають за централізоване постачання зацікавлені у добре організованих розрахункових операціях. Нажаль Державне казначейство та обласні управління казначейства не мають своєї платіжно-розрахункової системи, тому змушені здійснювати розрахунково-касове обслуговування ЗС України через БСУ (рис. 1). Ця електронна схема погашення зобов'язань, з точки зору ефективності виконання такого обслуговування, має ряд наявних переваг та економію бюджетних коштів перед касовим.

Державні витрати на електронне обслуговування карткових рахунків військовослужбовців та працівників ЗС України та рахунків за державними зобов'язаннями у БСУ (E_{ebs}):

$$E_{ebs} = [(M_{\%} \cdot T_{360}) \cdot Q] + [(M''_{\%} \cdot T''_{360}) \cdot Q'']$$

де $M\%$ – сума щомісячного банківського відсотку за обслуговування електронних рахунків військовозобов'язаних та працівників ЗС України;

- T_{360} – період, на який підписується договір про обслуговування рахунків військовозобов'язаних та працівників ЗС України (місяці);
 Q – кількість відкритих електронних рахунків отримувачів, військовозобов'язаних та працівників ЗС України;
 $M\%$ – щомісячний банківський відсоток за обслуговування електронних рахунків за зобов'язаннями Міноборони;
 T_{360}'' – період, на який підписується договір про обслуговування рахунків за зобов'язаннями Міноборони;
 Q'' – кількість відкритих електронних рахунків отримувачів, за зобов'язаннями Міноборони.

Державні витрати на касове обслуговування карткових рахунків та рахунків за державними зобов'язаннями у БСУ за умови наявності інкасаторського транспорту (E_{cbs}):

$$E_{cbs} = [(C_f + A_m + C_{cbs} + C_p) \cdot Q] \cdot T_{360} + [(C_f'' + A_m'' + C_{cbs}'') \cdot Q''] \cdot T_{360}''$$

- де
- C_f – витрати на забезпечення інкасаторського транспорту паливно-мастильними матеріалами, для забезпечення перевезення грошового забезпечення та заробітної плати вартість строкового ТО;
  - A_m – амортизаційні нарахування;
  - C_{cbs} – витрати на забезпечення банківського касового обслуговування (стандартна ставка -0,15% від суми перерахування);
  - C_p – витрати на утримання посади виконуючого касове обслуговування у військовому формуванні ЗС України, зменшення витрат на проведення та обслуговування сигналізації;
  - Q – кількість військових формувань, що користувалися касовим обслуговуванням за T_{360} період;
  - C_f'' – витрати на забезпечення інкасаторського транспорту паливно-мастильними матеріалами, для забезпечення перевезення грошових фондів на погашення зобов'язань ЗС України, вартість строкового ТО;
  - A_m'' – амортизаційні нарахування;
  - C_{cbs}'' – витрати на забезпечення банківського касового обслуговування (стандартна ставка -0,15% від суми перерахування);
  - Q'' – кількість організацій дебеторів ЗС України, що користувалися банківськими послугами касового обслуговування за T_{360}'' період.

При встановленні пріоритету використання виду доставки грошового еквіваленту до отримувача потрібно також враховувати швидкість надходження та величину ризику охорони при доставці до місця призначення інкасаторським транспортом.

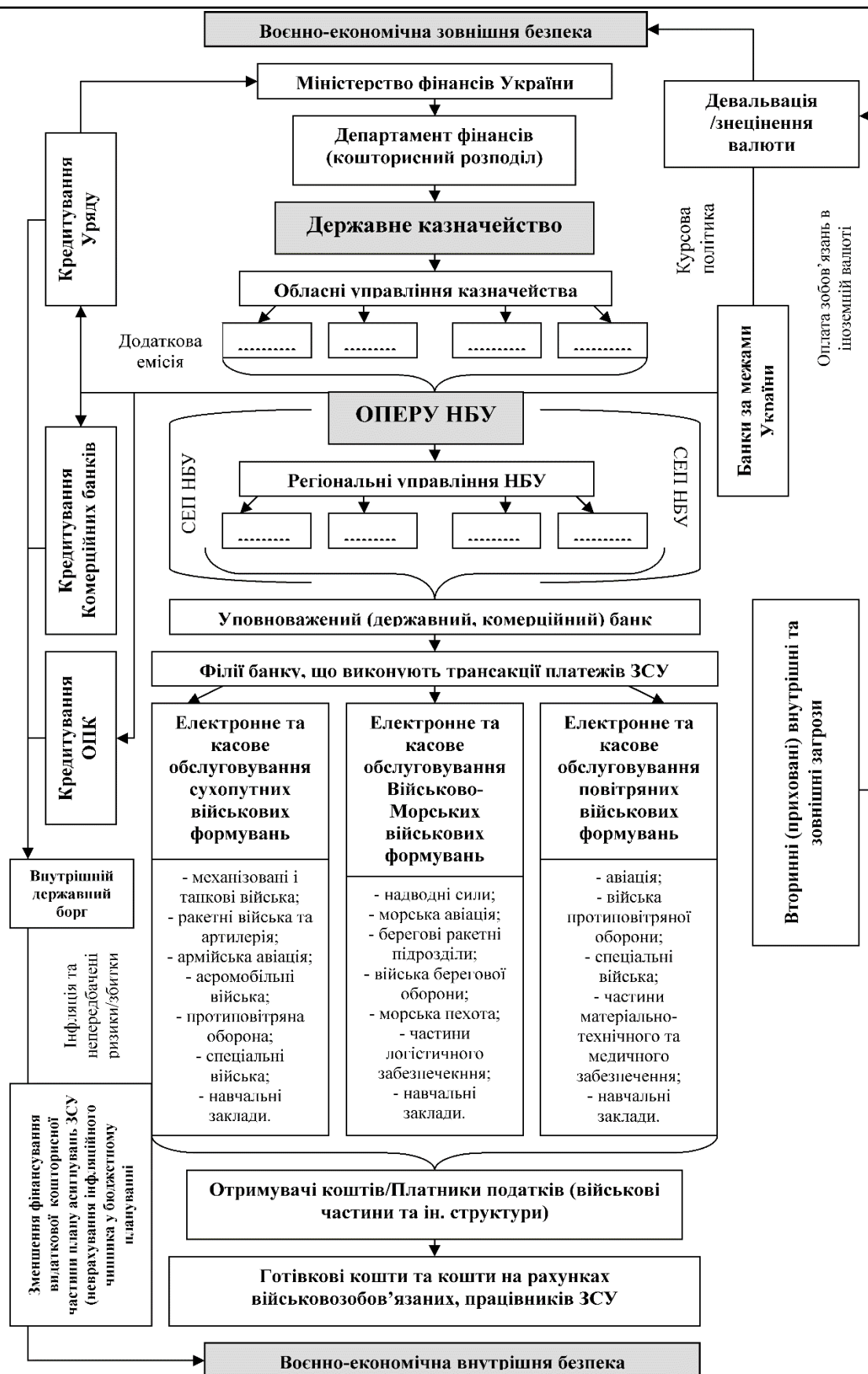

Рисунок 1 – Ієрархічна видаткова структура розрахунково-касового обслуговування Збройних Сил України та її зв'язок з воєнно-економічною безпекою держави

Для досягнення максимальної ефективності транзакційних процесів, а як наслідок, визначення виду банківського обслуговування, необхідно співставляти результати виконання електронного та касового обслуговування за зобов'язаннями

$$\left\{ \begin{array}{l} E_{ebs} \rightarrow \min; \\ E_{cbs} \rightarrow \min; \\ E_{cbs} + E_{ebs} \rightarrow \min; \\ E'' \rightarrow \min; \\ T_{baz} \rightarrow \min; \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} E_{ebs} \leq E''; \\ E_{cbs} \leq E''; \\ (E_{cbs} + E_{ebs}) \leq E''; \\ T \leq T_{baz}. \end{array} \right.$$

ЗС України за найменших витрат (E_{ebs} ; E_{cbs}), що не перевищують бюджетних асигнувань (E'') за даною статтею, за найменший проміжок часу, або встановлений термін виконання зобов'язання (T_{baz}):

де E'' – обсяг державних кошторисних призначень виділених на асигнування обслуговування зарплатних карткових рахунків та рахунків за іншими зобов'язаннями у БСУ.

Та визначити показник ефективності використання виду банківського обслуговування платежів за зобов'язаннями ЗС України:

$$K_{(E_{ebs}; E_{cbs})} = \left(\frac{E_{ebs}; E_{cbs}}{S_{obl}} \cdot Q_q \right) \cdot T_{baz};$$

де S_{obl} – сума фактично перерахованих коштів шляхом електронного/касового обслуговування за період;

Q_q – кількість проведених електронних або касових транзакцій.

У відповідності до міжнародних договорів українські військові формування мають право на розгортання на території іноземних держав, виконуючі миротворчі місії або дії щодо забезпечення національної безпеки. Для їх утримання у місцевих постачальників закупають припаси, паливо, будівельні матеріали. Підприємства іноземної держави надають військовим комунальні та транспортні послуги, надають приміщення в оренду. Тому виникає необхідність вирішення низки питань, а саме:

- відкриття та ведення банківських рахунків у іноземній та українській валюті;
- у здійсненні безготівкових розрахунків за отримані товари та послуги;
- одержання валюти країни перебування для здійснення оплати з особовим складом (грошове забезпечення та заробітна плата);

- купівля та продаж іноземної валюти за українську валюту у готівковій та безготівковій формах.

У свою чергу у військовозобов'язаних, що проходять військову службу закордоном та членів родини виникає потреба у купівлі-продажі готівкової іноземної валюти, а також у здійсненні вкладних операцій у гривні та іноземній валюті.

Так як бюджет МО затверджується на початку року, то знецінення української платіжної одиниці на протязі періоду може призвести до перевищення ліміту взятих зобов'язань над лімітом наданих асигнувань, що в свою чергу призведе до створення заборгованості у ЗС України.

Стабільність грошової одиниці – важливий фактор на шляху до забезпечення воєнно-економічної безпеки держави. Тому

розглянемо динаміку середньорічних темпів девальваційних (ревальваційних) темпів курсової диференціації гривні з екстраполяцією на два майбутні періоди відносно двох провідних світових валют: долара (рис. 2) та євро (рис. 3). Велика

амплітуда коливань річних індексів девальвації (ревальвації) в Україні ускладнює аналітичну оцінку загальної довготривалої тенденції розвитку інфляційних та девальваційних впливів.

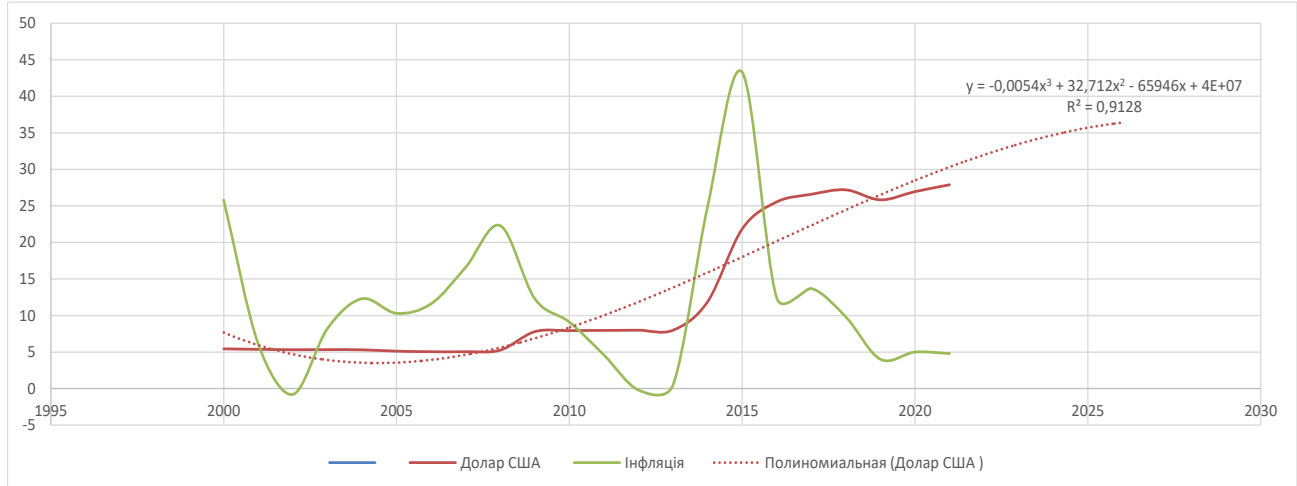

Рисунок 2 – Динаміка середньорічної девальвації (ревальвації) гривні, щодо провідних валют світу (долар США), та індексу споживчих цін в Україні*
(* Складено за даними: сайт НБУ)

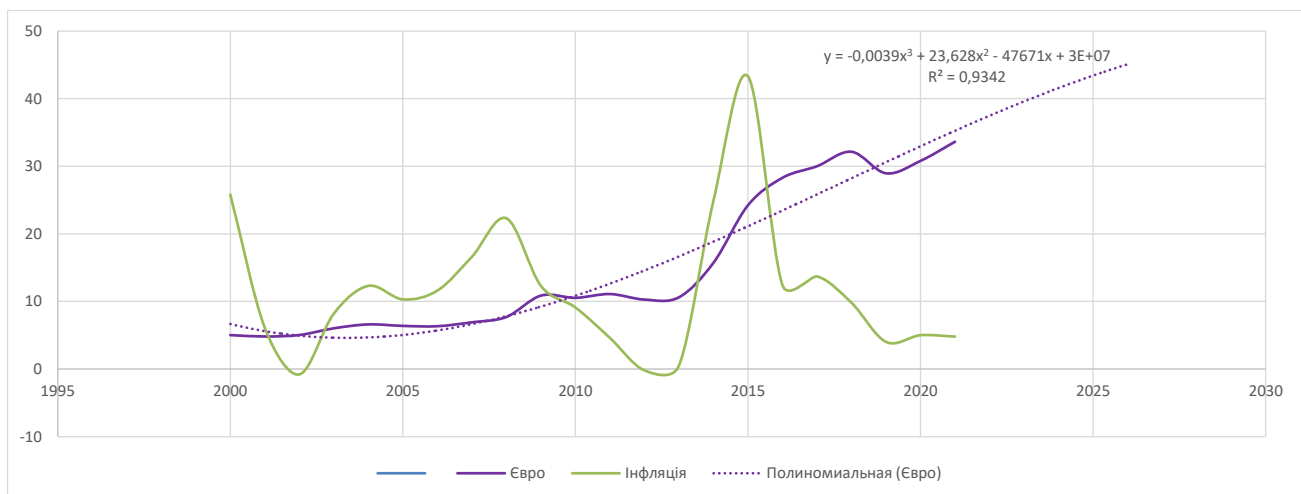

Рисунок 3 – Динаміка середньорічної девальвації (ревальвації) гривні, щодо провідних валют світу (долар США), та індексу споживчих цін в Україні*
(* Складено за даними: сайт НБУ)

З наведених рис. 2 та рис. 3 трендів можемо зробити висновок, що на сьогоднішній час існує вірогідність різкого підвищення інфляційного та девальваційних станів відносно української валюти, що забезпечить їй відносну варіативну стабільність, що обумовлено нестабільністю

воєнно-економічної обстановки навколо країни, а також можливою агресією з боку Росії. Під час незмінного політичного стану в країні зміни будуть відбуватися планомірно без різких збурень у економіці, хоча даний прогноз не враховує динамічних позадержавних зрушень, що несуть

непередбачуваний характер., тобто фактор посилення ймовірності виникнення загроз, раптовості та нестабільності обстановки. що впливають на воєнно-економічний Посилення девальвації національної валюти потенціал держави (рис 4). веде до виникнення інфляційних збурень та

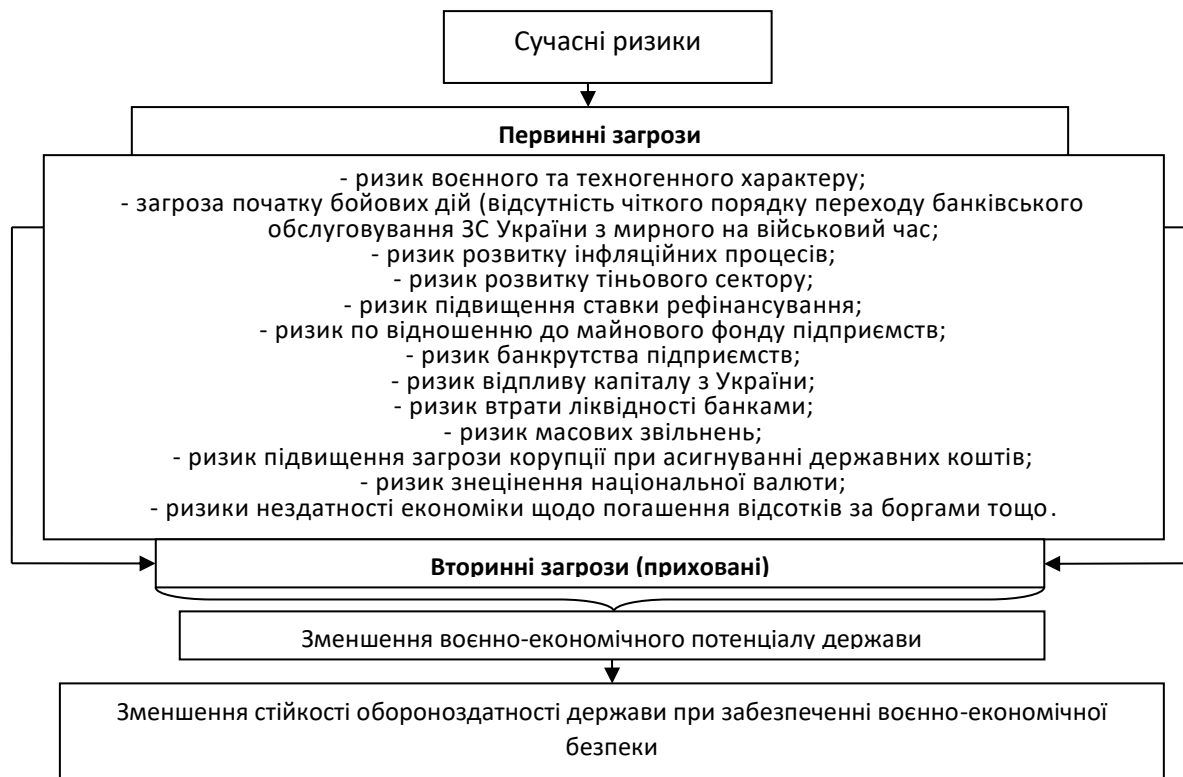

Рисунок 3 – Сучасні ризики уповільнення розвитку економіки України та рівня її воєнно-економічної безпеки

Водночас стала інфляція з високими показниками її темпів зумовлює втрату довіри до національної валюти, спонукає споживачів переводити свої заощадження в стабільнішу валюту і тим самим посилювати девальваційні тенденції. У державному секторі економіки в умовах ревальвації, як уже зазначалося, зменшується обсяг зовнішніх зобов'язань, що знизить видатки бюджету на обслуговування зовнішнього боргу. Зменшення експорту зумовлює відповідну тенденцію щодо податкових надходжень, а відповідно і дохідної частини бюджету. Натомість при девальвації відбуваються протилежні зміни. Поряд із зростанням видатків на обслуговування зовнішніх запозичень, нарощення експорту сприятиме поповненню державного бюджету. Зниження доходів і видатків

суб'єктів господарювання, митних платежів через ревальвацію гривні зумовить зменшення податкових надходжень, а відповідно і дохідної частини бюджету.

До цього необхідно додати, що на сьогоднішній час не існує чіткого розподілу інституційної відповідальності за реалізацію валютної політики, зокрема за встановлення режиму обмінного курсу. Ст. 37 закону про НБУ декларує, що умови і порядок конвертації гривні в іноземну валюту встановлюються Національним банком відповідно до законодавства України про валютне регулювання. Так, згідно із статтею 8 Декрету КМУ "Про систему валютного регулювання і контролю", НБУ встановлює курси іноземних валют щодо гривні за погодженням із Кабінетом Міністрів. Проте ні в законі, ні в Декреті не зустрічається норма,

що б формалізувала механізм встановлення обмінного курсу гривні в разі виникнення конфлікту інтересів між урядом і Національним банком України. Між тим, як показує існуюча практика, такі конфлікти час від часу виникають, що не є позитивним моментом у підтриманні грошово-кредитної політики держави, але сьогодні керівництво держави веде активну політику щодо законодавчого вирішення цього питання та має певні успіхи на цьому фронті.

Якщо розглянути ретроспективу цього питання зокрема, спочатку у 2005, а потім і у 2008 р. Кабінет Міністрів України вимагав від Національного банку здійснити політику швидкої ревальвації гривні як засобу боротьби з внутрішньою інфляцією. Під тиском уряду НБУ зміцнював курс гривні, наслідком чого стало різке зростання негативного сальдо торгового балансу України та втрата конкурентних переваг на зовнішніх ринках, що також відобразилося на грошових надходженнях до бюджету. Позитивним кроком у забезпеченні реалізації принципу стабільності та цільового використання виділених грошових коштів є створення в Україні окремого інституту, Єдиного Казначейського Державного банку (далі ЄКДБ), зі своєю самодостатньою системою фінансових інституцій, через які здійснювалися лише трансакції, за бюджетними зобов'язаннями, що б убезпечило закриту систему обслуговування від непередбачуваних дій зі сторони третіх осіб. Дана система унеможливує нецільове використання бюджетних коштів, що можливе на даному етапі дієздатності транзитної комерційної банківської структури при надходженні коштів з казначейства на відповідні рахунки та становить єдину централізовану систему відображення платежів, що відмінило тягання у процесі щоденних звірок Казначейства та НБУ. Створення ЄКДБ захищає систему від раптового банкрутства комерційних банків. Хоча на сучасному етапі розвитку впровадження такої платіжно-розрахункової

системи це є одним із важливих шляхів вирішення багатьох незручностей, але це потребує виділення значних фінансових ресурсів на забезпечення повноцінного функціонування проекту.

Якщо, на рівні військових частин, або підприємств ОПК їх самодостатні двосторонні відносини з банківськими інститутами є нормою, то на державному рівні, особливо під час воєнного періоду, процес банківського обслуговування повинен бути суворо законодавчо регламентований, щоб гарантувати безперервність надходження фінансових ресурсів за будь-яких умов. Тому для повноцінного функціонування ЗС виникає потреба у створенні швидкодіючих мобільних польових державних банківських установ, однією з функцією яких повинно бути забезпечення збереження державної та військової таємниці (дислокація на місцевості, створення об'єктів особливого призначення, тощо), що були б однією зі складових ЄКДБ та не залежали від зміни воєнно-політичних умов, на відміну від комерційних, які у разі виникнення несприятливої воєнно-політичної ситуації не гарантують своєчасного забезпечення військових частин необхідними грошовими готівковими коштами. Підприємства ОПК мають потребу у ще більшому спектрі забезпечення банківських послуг, і не тільки касово-розрахункового характеру, а й кредитних, лізингових, гарантійних послугах. За темпами ринкових перетворень в оборонно-промисловому комплексі Україна значною мірою відстає від країн Центрально-Східної Європи, які вже завершили трансформацію ОПК, і нарешті незважаючи на те, що в Україні з 47 тисяч промислових підприємств 80% мають недержавну форму власності. Можна назвати лише кілька потужних організацій і підприємств цієї сфери, які після зміни форми власності успішно працюють в ринковому середовищі. Наприклад, холдинг "Хартрон", БАТ "Мотор Січ", міжнародна компанія "Sea Launch" (за участі підприємств ракетно-космічної галузі).

На теперішній час підприємство ОПК стоять у рамках залучення іноземних кредитних ресурсів за 20-35% вартості кредитної лінії, замість отримання державного за менші відсотки, що йшли б на поповнення державного бюджету. Істотним стримуючим для ОПК фактором є висока вартість кредитних ресурсів. При середній рентабельності підприємств галузі нижче 7-

8% (застаріла виробнича, втрата спеціалістів даного профілю, відсутність оборонних замовлень, тощо) користуватися кредитними ресурсами можуть лише деякі з них. В результаті банкрутства комерційних банків окремі підприємства та організації втратили навіть ті незначні обігові кошти, які вони мали до кризи.

Висновки

Запропоновані у статті можливості удосконалення бюджетного транзакційного платіжно-касового процесу призведуть до:

- економії бюджетних грошових коштів шляхом встановлення оптимального співвідношення між електронним та касовим обслуговуванням військових частин та інституцій МО (у разі збереження діючої державно-комерційної системи);

- створення спеціального державного органу, або надання повноважень вже діючій структурі, щодо вибору транзитного банку при державно-комерційній виконавчій структурі, його всебічній підтримці з боку держави та фінансового забезпечення його стабільності при зміні воєнно-політичної ситуації;

- до створення Єдиного Казначейського Державного банку з незалежною від третіх осіб системою контролю та транзакції бюджетних коштів безпосередньо до одержувача, що забезпечить прозорість процесу;

- створення польових державних банківських установ у складі ЄДКБ з автономною системою управління, що дасть

зможу забезпечити безперебійне постачання грошових коштів та забезпечить анонімність дислокації формування;

- законодавчого закріплення повноважень НБУ, ЄДКБ та інших важливих інституцій під час переходу держави на військовий час;

- надання новоствореним ЄДКБ кредитів на пільгових умовах підприємствам ОПК, сплата за зобов'язаннями котрих була б однією зі складових наповнення державного бюджету;

- економію грошових коштів, що призначені на обслуговування відкритих рахунків для розрахунку за державними зобов'язаннями у БСУ.

Подальших досліджень потребує фінансово-економічний розрахунок функціональної надійності ЄКДБ, як закритої системи платіжно-розрахункового обслуговування, його впливу на внутрішній рівноважний економічний стан держави. Встановлення доцільності її впровадження при співставленні отриманих результатів з функціональною теперішньою державно-комерційною розрахунково-касовою системою банківського обслуговування.

Список використаних джерел

1. Хомчак Р.Б., Семненко О.М., Бокій В.Г., Зварич А.О., Ремез А.В. Теоретичні аспекти прогнозування результатів розвитку Збройних Сил України з урахуванням оцінок достатності економічних можливостей держави // 36. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. Київ. 2020. № 2 (93). С. 6–24.
2. Кредитні рейтинги позичальників.

Національне рейтингове агентство РЮРІК: веб-сайт. URL: <http://rurik.com.ua>.

3. Огляд банківського сектору, травень 2019 р Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (Публікація). НБУ. 05.13.2019.

4. Індикатори грошово-кредитного ринку. Незалежна асоціація банків України: веб-

- сайт. URL: <https://nabu.ua/>
5. Проблемы банковского обеспечения военной организации государства: *Вооружение и экономика* №4 (4) 2008. – 136 с.
  6. Холодна Ю.Є., Рац О. М. Банківська система: навчальний посібник. Харків, 2013. 315 с.
  7. Швець В. Я., Єфремова Н. Ф., Чічкань О. І. Гроші та кредит. Дніпродзержинськ: ДДТУ 2015, 301 с.
  8. Боднар І. Р. Наслідки фінансової глобалізації для України. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 68-75.
  9. Вдовенко Л. О. Рефінансування як механізм підтримки стабільності банківської системи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент. Актуальні питання науки і практики*. 2018. №2. с. 8-14.
  10. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України: веб-сайт. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
  11. Коваленко В. В. Управління проблемними банками в системі забезпечення фінансової стійкості банківської системи. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2010. Вип. 4(2). с.67-72.
  12. Довідник банківських установ України, які мають банківську ліцензію. Національний банк України: веб-сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua/>.
  13. Мінімальний розмір регулятивного капіталу банків України буде збільшено поетапно. Національний банк України: веб-сайт. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=12123717.
  14. Користін О. Є., Барановський О. І., Герасименко Л. В. Економічна безпека : навч. посібник. Київ: КНУВС, 2008. 400 с.
  15. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 No 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277_731-13
  16. Баженова О. Економічна безпека України: сучасний етап // *Банківська справа*. 2008. № 1. С. 52–61.
  17. Семененко О. М., Бойко Р. В., Водчиць О. Г., Кострач В. В., Бердочник А. Д. Основні аспекти воєнно-економічної безпеки України та можливі шляхи її забезпечення на середньострокову перспективу (2016-2020рр.) // *Системи озброєння і військова техніка: щокварт. наук. журн.* Харків: ХНУПС, 2016. № 3 (47). С. 159–163.
  18. Постникова, Л. П. Теория вероятностей и математическая статистика.: учеб.-метод. пос. / Л. П. Постникова, Е. В. Сумин. Москва: НИЯУ МИФИ, 2010. 84 с.
  19. Мунтіян, В. І. Економічна безпека України / І. В. Мунтіян. Київ: КВІЦ, 1999. С. 135–152.
  20. Семененко О. М., Кострач В. В., Ліманська М. А., Іванов В. Л. Оборонні аспекти економічної стратегії України в рамках забезпечення достатнього рівня воєнно-економічної безпеки // *Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України*. 2016. № 1 (75). С. 297–308.
  21. Семененко О. М., Добровольський Ю. Б., Кострач В. В., Малиш А. Г. Нечітко-множинна математична модель побудови шкали оцінювання рівня воєнно-економічної безпеки // *Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України*. 2016. № 2 (76). С. 235–248.
  22. Лодзянов, А. Д. Воєнно-економічна безпека в умовах реформування оборонної сфери України / А. Д. Лодзянов, Г. Т. Сніжко // *Стратегічна панорама*. 2004. № 1. С. 65–72.

О роли и значении банковской системы как инструмента обеспечения военно-экономической безопасности Украины

**Олег Семененко* ^{1 A}; Марина Абрамова ^{2 A}; Сергей Митченко ^{3 B};
Сергей Баранов ^{4 B}; Анна Козорог ^{5 C}; Павел Бойко ^{6 A}**

* **Corresponding author:** ¹ доктор военных наук, профессор, начальник отдела, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

² кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7644-9988

³ адъюнкт, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-3711-2033

⁴ слушатель университета, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3306-943X

⁵ младший научный сотрудник, e-mail: aosemenenko@ukr

⁶ слушатель университета, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2682-7562

^A Центральный научно-исследовательский институт Вооруженных Сил Украины, г. Киев, Украина

^B Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, г. Киев, Украина

^C Кафедра военной подготовки Национального авиационного университета, г. Киев, Украина

Аннотация

Сегодня борьба с рисками является важной задачей всей банковской системы, а обеспечение банковской безопасности становится основой функционирования механизма обеспечения финансовой безопасности государства, а свою очередь через нее военно-экономической безопасности в целом. Авторами статьи приведены взгляды на роль банковской системы Украины, как важного субъекта в транзакционной финансовой расходно-доходной системе распределения сметной части бюджета, угрозы ее основного влияния на микроэкономические и макроэкономические процессы, военно-экономический потенциал государства и уровень военно-экономической безопасности в мире. Авторы также предложили иерархическую расходную структуру расчетно-кассового обслуживания Вооруженных Сил Украины и раскрыли ее связь с показателями военно-экономической безопасности государства. В статье приведены результаты анализа динамики среднегодовых темпов девальвационных (ревальвационных) темпов курсовой дифференциации гривны с экстраполяцией на два будущих периода относительно двух ведущих мировых валют: доллара и евро. Предпринята попытка раскрытия современных рисков замедления развития экономики Украины и изменения уровня ее военно-экономической безопасности. На основе анализа работы банковской системы Украины определены основные возможности усовершенствования бюджетного транзакционного платежно-кассового процесса и прогнозируемые результаты такого усовершенствования. Дальнейшим направлением исследований является проведение финансово-экономических расчетов надежного функционирования надежности Единого Казначейского Государственного банка, как закрытой системы платежно-расчетного обслуживания, его влияния на внутреннее равновесное экономическое состояние государства.

Ключевые слова: банк, безопасность, экономика, развитие, индексы, индикаторы.

On the role and significance of the banking system as a tool of ensuring the military and economic security of Ukraine

**Oleh Semenenko * ^{1 A}; Marina Abramova ^{2 A}; Serhii Mytchenko ^{3 B};
Serhii Baranov ^{4 B}; Anna Kozoroh ^{5 C}; Pavlo Boiko ^{6 A}**

* **Corresponding author:** ¹ Dr of Sciences, Professor, Head of Department, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

² Candidate of Economic Sciences, Senior Researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7644-9988

³ PhD student, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-3711-2033

⁴ military student, Senior Researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3306-943X

⁵ junior researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net

⁶ military student, Senior Researcher, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2682-7562

^A Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^B National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine

^C Department of military training National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Abstract

Today, risk management is an important task of the entire banking system, and ensuring banking security is becoming the basis for the functioning of the mechanism of financial security of the state, and in turn through it military and economic security in general. The authors present views on the role of the banking system of Ukraine as an important entity in the transactional financial expenditure and revenue distribution system of the budget, the threat of its significant impact on microeconomic and macroeconomic processes, military and economic potential and the level of military and economic security. The authors also proposed a hierarchical expenditure structure of settlement and cash services of the Armed Forces of Ukraine and revealed its relationship with the indicators of military and economic security of the state. The article presents the results of the analysis of the dynamics of the average annual rates of devaluation (revaluation) rates of exchange rate differentiation of the hryvnia with extrapolation to two future periods against the two leading world currencies: the dollar and the euro. An attempt has been made to reveal the current risks of slowing down the development of Ukraine's economy and changing the level of its military and economic security. Based on the analysis of the banking system of Ukraine, the main opportunities for improving the budget transactional payment and cash process and identified the results of such improvement. A further direction of research is to conduct financial and economic calculations for the reliable functioning of the Unified Treasury State Bank, as a closed system of payment and settlement services, its impact on the internal equilibrium economic state of the state.

Keywords: bank, security, economic, development, indices, indicators.

References

1. Khomchak, R. B., Semnenko, O. M., Boki, V. H., Zvarych, A. O., Remez, A. V. Teoretychni aspekty prohnozuvannya rezul'tativ rozvytku Zbroynykh Syl Ukrayiny z urakhuvannyam otsinok dostatnosti ekonomichnykh mozhlyvostey derzhavy // Zb. nauk. pr. TSNDI ZS Ukrayiny. Kyiv. 2020. № 2 (93). S. 6–24.
2. Kredytni reytnyhy pozychal'nykiv. Natsional'ne reytnhove ahenstvo RYURIK: veb-sayt. Available from : <http://rurik.com.ua>.
3. Ohlyad bankivs'koho sektoru, traven' 2019 r Natsional'nyy bank Ukrayiny: veb-sayt. Available from : <https://bank.gov.ua> (Publikatsiya). NBU. 05.13.2019.
4. Indykatory hroshovo-kredytnoho rynku. Nezalezhna asotsiatsiya bankiv Ukrayiny: veb-sayt. URL: <https://nabu.ua/>
5. Problemy bankovskoho obespechenyya voennoy orhanyzatsyy hosudarstva. Vooruzhenye y ékonomyka. №4 (4) 2008. 136 s.
6. Kholodna YU. YE., Rats O. M. Bankivs'ka systema: navchal'nyy posibnyk. Kharkiv, 2013. 315s.
7. Shvets' V.YA., Yefremova N.F., Chichkan' O.I. Hroshi ta kredyt. Dniprodzerzhyn'sk: DDTU 2015, 301s.
8. Bodnar I. R. Naslidky finansovoyi hlobalizatsiyi dlya Ukrayiny. Finansy Ukrayiny. 2009. № 8. S. 68-75.
9. Vdovenko L. O. Refinansuvannya yak mekhanizm pidtrymky stabil'nosti bankivs'koyi systemy. Ekonomika. Finansy. Menedzhment. Aktual'ni pytannya nauky i praktyky. 2018. №2. s. 8-14.
10. Osnovni pokaznyky diyal'nosti bankiv Ukrayiny. Natsional'nyy bank Ukrayiny: veb-sayt. Available from : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
11. Kovalenko V. V. Upravlinnya problemnyymi bankamy v systemi zabezpechennya finansovoyi stiykosti bankivs'koyi systemy. Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. 2010. Vyp. 4(2). s.67-72.
12. Dovidnyk bankivs'kykh ustanov Ukrayiny, yaki mayut' bankivs'ku litsenziyu. Natsional'nyy bank Ukrayiny. Available from : <http://www.bank.gov.ua/>.
13. Minimal'nyy rozmir rehulyatyvnoho kapitalu bankiv Ukrayiny bude zbil'sheno poetapno.

- Natsional'nyy bank Ukrainy: veb-sayt. Available from : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=12123717.
14. Korystin, O. YE., Baranovs'kyi, O. I., Herasymenko, L. V. Ekonomichna bezpeka : navch. posibnyk. Kyiv: KNUVS, 2008. 400 s.
15. Pro zatverdzhennya Metodychnykh rekomendatsiy shchodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy : Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy 29.10.2013 No 1277. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
16. Bazhenova O. Ekonomichna bezpeka Ukrainy: suchasnyy etap // Bankivs'ka sprava. 2008. № 1. S. 52–61.
17. Semenenko, O. M., Boyko, R. V., Vodchyts', O. H., Kostrach, V. V., Berdochnyk, A. D. Osnovni aspekty voyenno-ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy ta mozhlyvi shlyakhy yiyi zabezpechennya na seredn'ostrokovu perspektivu (2016-2020rr.) // Systemy ozbroynennya i viys'kova tekhnika: shchokvart. nauk. zhurn. Kharkiv: KHNUPS, 2016. № 3 (47). S. 159–163.
18. Postnykova, L. P. Teoryya veroyatnostey y matematycheskaya statystyka.: ucheb.-metod. pos. / L. P. Postnykova, E. V. Sumyn. Moskva: NYIAU MYFY, 2010. 84 s.
19. Muntiyan, V. I. Ekonomichna bezpeka Ukrainy. Kyiv: KVITS, 1999. S. 135–152.
20. Semenenko, O. M., Kostrach, V. V., Limans'ka, M. A., Ivanov, V. L. Oboronni aspekty ekonomichnoyi stratehiyi Ukrainy v ramkakh zabezpechennya dostatn'oho rivnya voyenno-ekonomichnoyi bezpeky // Zb. nauk. pr. TSNDI ZS Ukrainy. 2016. № 1 (75). S. 297–308.
21. Semenenko, O. M., Dobrovol's'kyi, YU. B., Kostrach, V. V., Malysh, A. H. Nechitko-mnozhyanna matematychna model' pobudovy shkaly otsinyuvannya rivnya voyenno-ekonomichnoyi bezpeky // Zb. nauk. pr. TSNDI ZS Ukrainy. 2016. № 2 (76). S. 235–248.
22. Lodzyanov, A. D. Voyenno-ekonomichna bezpeka v umovakh reformuvannya oboronnoyi sfery Ukrainy / A. D. Lodzyanov, H. T. Snizhko // Stratehichna panorama. 2004. № 1. S. 65–72.